

Takaisin etusivulle

Opettajalle

Omaperäisiä tarinoita -kirjan tehtävät kehittävät yläkoulun ja toisen asteen oppilaiden oikeinkirjoituksen ja luovan kirjoittamisen taitoja. Ne sopivat sekä yleisopetuksessa että erityisopetuksessa opiskeleville oppilaille.

Omaperäisiä tarinoita -kirja täydentää kokonaisuutta, johon kuuluvat alakoulun oppilaiden tarinankirjoituksen taitoja kehittävä *Hauskoja juttuja* ja tietotekstien kirjoittamisen taitoja kehittävä *Mielenkiintoisia juttuja*.

Yläkoulun ja toisen asteen oppilaille on niin ikään jo olemassa tietotekstien kirjoittamisen taitoja kehittävä *Voiko se olla totta?* -kirja. Kuitenkin niissäkin on tarpeen yhä kehittää oppilaiden tarinan kirjoittamisen taitoja. *Omaperäisiä tarinoita* -kirjan tehtävät kehittävät toki samalla heidän tietotekstien kirjoittamisen taitojaankin, koska he oppivat tekemään asiateksteistäänkin mielenkiintoisempia. Toisaalta myös tarinoiden kirjoittaja voi joutua etsimään tietoa esim. tarinan tapahtumapaikoista ja vaikkapa henkilöiden työstä.

Kirjan **ensimmäisessä osassa** harjoitellaan oppilaille useimmiten ongelmia tuottavia oikeinkirjoitusasioita: tavutusta, yhdyssanoja, ison alkukirjaimen käyttöä, verbin monikkomuotoja, possessiivisuffiksia ja välimerkkien käyttöä.

Toisessa osassa huomio kiinnitetään värikkäaseen kieleen. Erityisesti mietitään, minkälaiset verbit ja adjektiivit muuttavat tarinan mielenkiintoiseksi ja hauskaksi. Samoin keksitään tavanomaisten substantiivien tilalle tekstiä elävöittäviä synonyymeja.

Kolmannessa osassa harjoitellaan tarinan kirjoittamista. Aluksi pohditaan, minkälaiset asiat tekevät tarinasta hauskan, jännittävän tai mieltä sykähdyttävän. Sitten mietitään, kuinka lukija saadaan kiinnostumaan tarinasta ja haluamaan lukea se kokonaan. Tähän vaikuttavat esimerkiksi kiinnostavat henkilöhahmot. Äänillä on tärkeä merkitys tarinan tunnelman luomisessa. Taitavasti kirjoitetusta tekstistä lukija voi tarinan edetessä löytää tietoa myös rivien välistä.

Kirjassa on lisäksi ohjeita tarinan rakenteen suunnitteluun. Mietitään, minkälainen alku voi saada lukijan uteliaaksi, minkälaiset henkilöt ovat kiinnostavia ja miten tarina etenee sujuvasti. Myös ta-

rinan loppua kannattaa suunnitella jo alkuvaiheessa. Jos halutaan, että tarinalla on yllättävä loppu, sen pitää olla uskottava ja tarinaan sopiva – eli irrallinen ja töksähtävä. Lukijalle voidaan myös antaa vihjeitä tulevasta tarinan eri vaiheissa.

Kirjan lopussa annetaan opettajalle *kymmenen arviointikriteeriä* oppilaiden kirjoitelmien arviointiin. Ne selkeyttävät arviointiprosessia. Jos käytössä ei ole selkeitä arviointikriteereitä, saattavat joidenkin oppilaiden tarinoissa olevat positiiviset piirteet jäädä huomaamatta. Myös oppilaiden tulisi tietää, mitä kriteereitä opettaja käyttää heidän tekstejään arvioidessaan.

OSA: Oikeinkirjoitus	5
Tavutus / sanan jakaminen riveille	6
Yhdyssanat	10
Iso ja pieni alkukirjain	17
Verbi monikossa	21
Omistusliite	25
Piste, kysymysmerkki ja huutomerkki	29
Pilkku	34
2. OSA: Värikäs kieli	43
Adjektiivit	44
Substantiivit	49
Verbi	54
3. OSA: Tarinan kirjoittaminen	59
Hauskan tarinan kirjoittaminen	60
Jännittävän tarinan kirjoittaminen . .	65
Tunteita herättävän tarinan kirjoit. . .	79
Kiinnostavat henkilöt	82
Tarinan uskottavuus	87
Tarinan rakenne.	88
Tapahtumapaikka	88
Kiinnostusta herättävä aloitus	90
Ongelma tai tavoite	93
Ongelman ratkaisu	97
Tarinan otsikko	102
Tarinoita kuvista	104
Ohjeita kirjoitelmien arviointiin. . . .	108

S
T
R
O
M

2. Merkitse alla olevaan tekstiin sanat, joissa pitäisi olla **isot alkukirjaimet**.

Kirjoita teksti seuraavalle sivulle oikein!

Hauskoja paikannimiä

Eri puolilla maailmaa on paikkoja, joiden nimet ovat aivan selvästi suomen kieltä. Silti ne eivät tarkoita siellä samaa asiaa kuin meillä Suomessa.

Esimerkiksi turkki ja sen pääkaupunki ankara voivat tuoda mieleen kummallisia ajatuksia. Onko ankarassa niin ankara talvi, että siellä pitää pukeutua turkkiin? Entä pitäisikö perua matka peruun, jos sen pääkaupunki lima on nimensä mukaisesti limainen paikka?

Jos on pitsan ystävä, vois innostua matkasta kreikassa olevaan kanapitsa -nimiseen kylään. Yleensä ajatellaan, että kreikassa on aina lämmintä. Siksi tuntuu vitsiltä, että siellä on monta hiihtokeskusta. Yksi niistä onkin paikassa, jonka nimi on vitsi.

Varmaan ruotsissakin suomalaista vähän naurattaa, kun hän näkee kuvassa olevan tienviitan. Keitä mahtaa asua starella, jonka nimi on mörkö? Aivan sen naapurissakin on hassulta kuulostava paikka hölö.

Todella hauskoja paikkoja on tyynessä valtameressä. Olisi kiva matkustaa valtioon, jonka nimi on nauru. Siellä on myös lelu-niminen saari, josta lapset varmasti innostuisivat.

Pitkä rivi uimakoppeja koristaa rantaa englantilaisessa herne-nimisessä kaupungissa. Myös eräs saksalainen kaupunki on nimeltään herne.

Voisiko pelottaa, jos matkallaan joutuisi pulaan? Sen niminen kaupunki on kroatiaassa. Samassa maassa on myös kaupunki, jonka nimi on kutina. Kuvan (s. 20) hotellin nimessäkin se kuulostaa vähän pahaenteiseltä. Onkohan siellä kirppuja?

Venäjän pohjoisosassa on kaupunki, jonka nimi on kuola. Onkohan siellä paljon isoja, kuulostavia koiria? Lisäksi venäjällä on joki, jonka nimi on kana. Kaukana intiaassa taas on joki, jonka nimi on kaveri. Siellä asustaa tämä kuvassa (s. 20) oleva aika pelottava kaveri.

Vuonna 1605 ilmestyi espanjalaisen *Miguel de Cervantesin* kirjoittama romaani *Neuvokas ritari don Quijote Manchalainen*. Sitä pidetään nykyaikaisen romaanitaiteen perustajana.

Kirja kertoo köyhästä maalaismiehestä, joka lukee aamusta iltaan ritariromaaneja. Vähitellen tarinoiden maailma ja oikea elämä sekoittuvat hänen mielessään, ja hän kuvittelee, että hän on itsekkin ritari.

Don Quijote päättää lähteä maailmalle puolustamaan sorrettuja ja taistelemaan vääryyttä vastaan. Hän pukeutuu ruostuneeseen haarniskaan ja ottaa aseenkantajakseen *Sancho Panzan*. Tämä kutsuu isäntäänsä surullisen hahmon ritariksi.

Don Quijote ratsastaa vanhalla *Rosinante*-hevosellaan ja Sancho harmaalla aasilla. Matkallaan don Quijote taistelee tuulimyllyjä vastaan, koska luulee niitä jättiläisiksi. Majat ja talonpoikaistyöt kauniita prinsessoja.

3. Täydennä lauseet. Muista omistusliitteet!

Sancho: ”Hänen _____ on täynnä ritaritarinoita.”

don Quijote: ”Minun _____ nimi on Rosinante.”

Sancho: ”Hänen _____ nimi on Rosinante.”

Sancho: ”Minun _____ on harmaa aasi.”

don Quijote: ”Hänen _____ on harmaa aasi.”

Sancho: ”Minun _____ nimi on Sancho Panza.”

don Quijote: ”Minun _____ on surullisen hahmon ritari.”

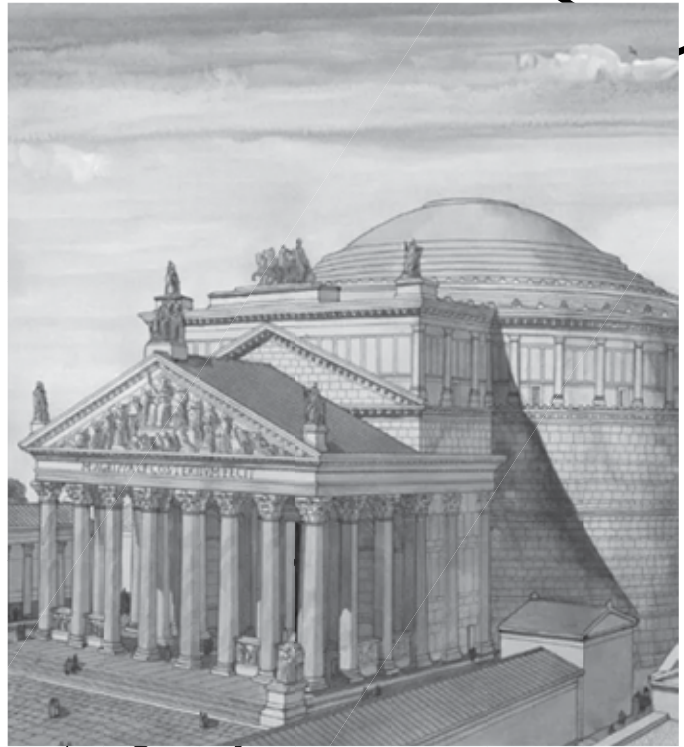
Sancho: ”Hänen _____ on ruostunut haarniska.”

Sancho: ”Hänen _____ tuulimyllyt ovat jättiläisiä.”

Sancho: ”Meidän _____ kerrotaan Don Quijote -kirjassa.”

don Quijote: ”Meidän _____ varrella on lumottuja linnoja.”

Kuuluisat, vanhat rakennukset ovat usein kirjojen tapahtumapaikkoja. Kirjailija voi kuvitella, mitä näissä paikoissa olisi voinut tapahtua kauan, kauan sitten. Hän voi myös sijoittaa nykyajassa tapahtuvan tarinansa tällaisiin jännittäviin, vanhoihin paikkoihin.

Kun lauseessa on jokin **joka**-sanan tai **mikä**-sanan muodoista: esim. jota, jotka, joita, jossa, josta tai mitkä, mitä, missä, mistä, niitä ennen laitetaan pilkku.

6. **Lisää** alla olevaan tekstiin **pilkut** oikeisiin paikkoihin.

Kirjoita teksti seuraavalle sivulle oikein! (Jos se ei mandu kokonaan, jatka paperille.)

Pantheon

Roomalaiset rakensivat lähes 2000 vuotta sitten ison temppelin jota vielä nykyäänkin yhden vuoden aikana käy miljoona ihmistä ihailmassa.

On ihmeellistä seistä rakennuksessa jossa ihmiset ovat seisseet jo tuhansia vuosia sitten. Hekin varmaan tunsivat itsensä hyvin pieniksi paikassa jonka katto on valtavan korkealla.

Rakennuksen pyöreän osan katto on maailman suurin betonikaarinen katto jota ei ole tuettu millään tavoin. Tämä halkaisijaltaan yli 43 metrin suuruinen kupoli on rakentajien taidonnäyte jota käydään yhä nykyäänkin kummastelemassa.

Kupoli johon oli maalattu kullattuja tähtiä kuvasi taivasta. Aurinkona kupolin keskellä on pyöreä aukko joka on yli 8 metrin levyinen. Rakennuksen seinillä ei ole ikkunoita mistä

syystä aukko on rakennuksen ainoa valonlähde. Sateisella säällä siitä sataa sisälle. Siksi sen alla on kaivo johon sadevesi menee.

Monet ovat hämmästelleet miten ihmeessä rakennuksen betoni on kestänyt näin kauan ehjänä? Nykyajan betoni rapautuu huomattavasti nopeammin. Kun asiaa tutkittiin huomattiin, että roomalaiset käyttivät betonia joka osaa korjata itse itseään.

Vuosien kuluessa betoniin syntyy halkeamia joihin valuu vettä. Roomalaisten betonissa oli pieniä kalkinpalasia joista vesi irrottaa paikkaavia aineksia. Sitten liuos kuivuu ja liimaa halkeaman umpeen.

Nykyään betonia tuetaan raudoituksella. Ajan kuluessa betonin halkeamiin tunkeutuu vettä joka ruostuttaa raudoituksen. Näin syntyy lisää halkeamia.

Hauskan tarinan kirjoittaminen

Mikä tekee tarinasta hauskan? Usein tällaisessa tarinassa tapahtuu jotain **yllättävää**, jota tarinan henkilöt eivät ole osanneet odottaa. Joskus tarinan henkilötkin tekevät jotain, mitä ei tavallisesti tehdä.

Pitää kuitenkin ymmärtää, että **toisten pilkkaaminen ei ole hyvää huumoria!** Siitä tulee paha mieli pilkan kohteelle ja myös muille paikalla oleville.

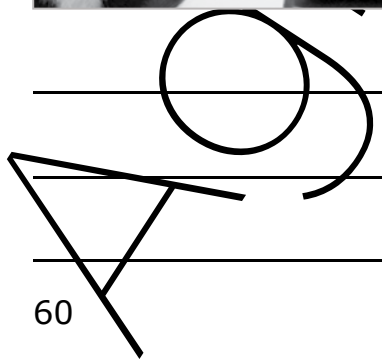
1. Kirjoita lyhyet, hauskat jutut siitä, mitä lammas ja koira katsovat.

Kirjoita
Kusta
Kirjoita

Jännittävän tarinan kirjoittaminen

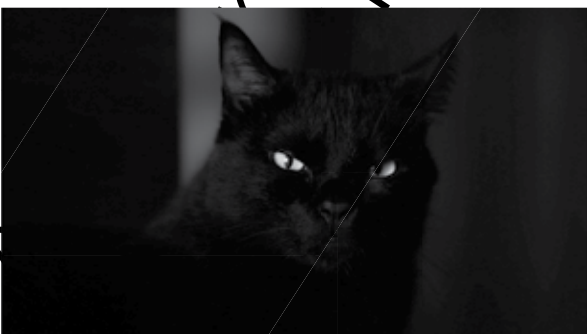
Mikä tekee tarinasta jännittävän?

Kun ihminen ei tiedä, mitä seuraavaksi tapahtuu, häntä jännittää. Jännittävyyttä lisäävät erikoinen ympäristö, pimeys, valot, äänet ja tuoksut.

Valaistus

Tapahtumapaikalla voi olla säkkipimeää, synkkää, hämärää, sumuista, utuista tai usvaista. Pimeys on usein pelottavaa, mutta niin voi olla sen keskelle ilmestyvät valokin. Jostain tulee valonvälähdys, pilkahdus, kajahdus, leimahdus tai valonjuova. Valo voi olla sykkivä, tuikkiva, vilkkuva, hento, voimistuva, häikäisevä, sokaiseva, äkillinen tai hetkellinen

1. **Kirjoita**, minkälaisia valoja näkyy pimeyden keskellä tämän sivun kuvissa. Mitä voisi tapahtua?

Äänet

Lähistöltä voi kuulua pelottavia ääniä: lehahdus, ulinaa, huhuilua, vihellys, rasahduksia, risahduksia, rapsahduksia, räsähdys.

Kauempaa saattaa kuulua musiikkia, auton hurinaa, jarrujen kirskunaa, ovien paukahduksia, askelten rapinaa.

1. **Kirjoita**, mitä ääniä pimeässä metsässä voi kuulua. Mistä voisi kuulua lehahdus, rasahdus jne.

2. **Kirjoita**, mitä ääniä tässä kuvassa voi kuulua: niitä voi tulla metsästä, autosta (moottori, ovet, renkaat, jarrut), ihmisistä, talosta jne

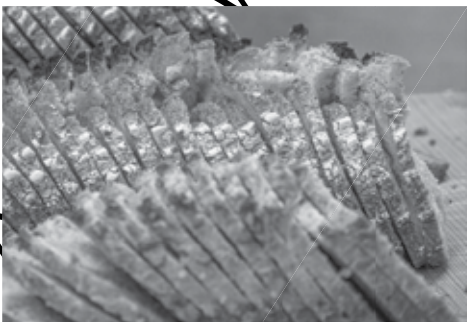
Tuoksut

Jostain voi kantautua nenään hyvä tuoksu tai voimakas haju, lemu, löyhyä, katku, käry. Tutut tuoksut luovat rauhallisen ja turvallisen tunnelman. Oudot tuoksut taas voivat herättää pelkoa tai hämmennystä.

Tuoksu voi olla miellyttävä, tuttu, ihana, muistoja herättävä, hento, tuskin havaittava, herkullinen, erikoinen, vieras Haju voi olla inhottava, ällöttävä, tympäisevä, yököttävä, etova, kitkerä, kirpeä, pistävä, voimistuva, vahva, väkevä

1. **Kirjoita**, mitkä asiat ovat mielestäsi hyvätuoksuisia ja mitkä pahanhajuisia. Valitse laatikosta niitä hyvin kuvaavat adjektiivit!

Handwriting practice lines consisting of horizontal lines for writing.

Merisuo-Storm & Storm – Omaperäisiä tarinoita

Lukija pääsee tarinan tunnelmaan, kun ympäristöä kuvataan kaikkien aistien kautta. Henkilö aistii paikkaa myös **tuntoaistilla**: esim. puun kuoren karheus, tuulen kosteus merellä, auringon tai tulen kuumuus.

2. Kirjoita, mitä voi **nähdä**, **haistaa**, **kuulla** ja **tuntea** kuvien paikoissa.

KOLA-KUSTANNUS

Tunteita herättävän tarinan kirjoittaminen

Kun tarina on hyvin kirjoitettu, lukija tuntee yhteenkuuluvuutta tarinan päähenkilön kanssa. Hän tuntee vahvasti tämän ilot ja surut. Katso kuvissa olevia koiria. Minkälainen olo niillä on?

1. Valitse laatikosta sopivat sanat. (Jotkut sanat sopivat molempiin.) **Kirjoita** sanat kuvien alle!

väsynyt, surullinen, onnellinen, murheellinen, uupunut, tyytyväinen,
turvallinen, alakuloinen, luottavainen, surumielinen, lämmin, epävarma

Kuvat kertovat erilaisista tunneista. Niitä voi kuitenkin lukea eri tavoilla. Katso vieressä olevaa kuvaa. Siinä istuva nuori mies on meren rannalla yksin. Miksi hän on tullut tänne? Onko hän onnellinen vai surullinen?

2. **Kirjoita** erilaisia syitä, miksi hän on tullut tänne.

Kiinnostavat henkilöt

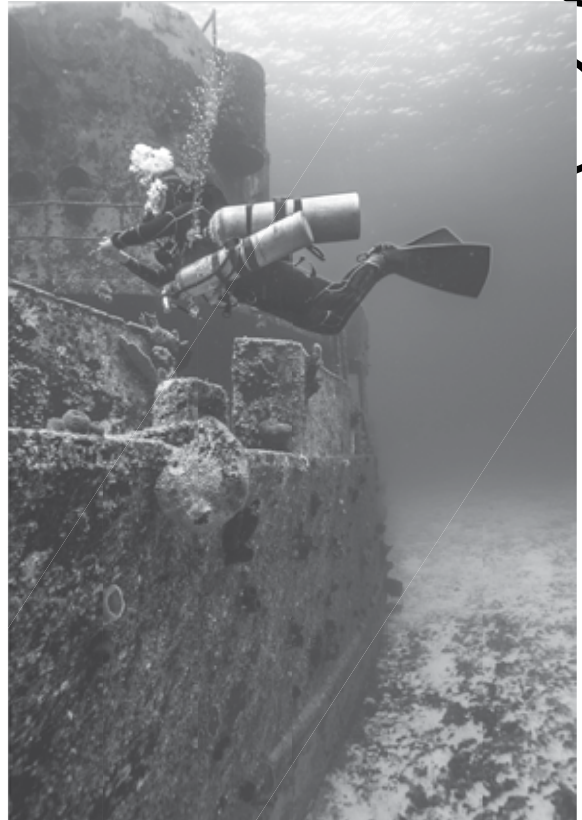
Monenlaiset henkilöt voivat olla kiinnostavia. Kirjoittajan pitää tuoda heistä esiin sellaisia piirteitä, jotka saavat lukijan mielenkiinnon heräämään. Kiinnostavuutta voi lisätä vaikkapa se, että hänellä on erikoinen taito tai ammatti.

Henkilö voi herättää lukijassa monenlaisia tunteita: ihmetystä, ihailua, inhoa, suuttumusta, hellyyttä, sääliä tai pelkoa.

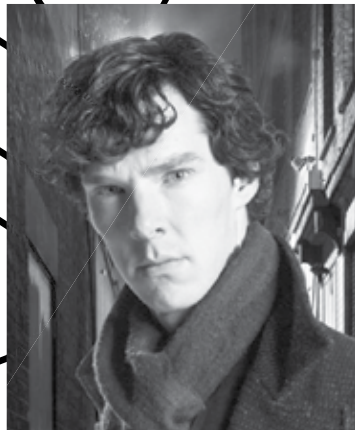
Tarinan eri henkilöt voivat olla keskenään hyvin erilaisia. Tärkeää on, että lukija uskoo, että tällaisia henkilöitä voi tarinan maailmassa olla.

Henkilöistä annetaan tarinan edetessä tietoja, joiden avulla lukijalle hahmottuu käsitys siitä, minkälaisia he oikeasti ovat. Käsitys voi jopa muuttua tapahtumien kuluessa.

1. **Kirjoita**, minkälaisia tietoja tarinan henkilöistä pitäisi kertoa.

2. **Kirjoita**, minkälaiset henkilöt ovat saaneet sinut kiinnostumaan kirjasta tai elokuvasta.

Tarinan rakenne

- Aloitus**
- tapahtumapaikka, henkilöt, tapahtumien aloitus
 - tärkeää on herättää lukijan mielenkiinto!
- Ongelma tai tavoite**
- päähenkilöllä on joku ongelma, joka pitää ratkaista tai tavoite, johon hän haluaa päästä
- Ongelman ratkaisu, tavoitteeseen pääseminen**
- minkälaisen tapahtumien kautta asiat selviävät
 - joskus hyvä ratkaisu voi olla erilainen kuin aluksi ajateltiin
 - tekstissä olevat tapahtumat antavat vihjeitä loppuratkaisusta
 - mitä lopuksi tapahtuu

Mieti aluksi näitä asioita:

Tapahtumapaikka

- minkälainen paikka
- minkälainen sää
- mikä aika vuodesta, päivästä
- mitä näkyä ja kuuluu
- tuntuuko tuoksuja, hajuja
- keitä on paikalla
- mitä tällaisessa paikassa yleensä tapahtuu
- minkälainen tunnelma siellä on?

1. Kirjoita tämän sivujen 88–89 kuvista vastauksia yllä oleviin kysymyksiin.

Handwritten word 'KYSYKYS' is written vertically across the lines.

Kiinnostusta herättävä aloitus

- luo eri aisteilla koettavan ympäristön
- tempaa lukijan mukaansa
- heti alussa alkaa tapahtua jotain
- kiinnostuksen herättävät erikoiset, yllättävät tapahtumat
- tarinaa kertoo kirjoittaja tai päähenkilö minä-muodossa

1. Katso kuvia sivuilla 90–92. **Kirjoita**, miten kuviin liittyvät tekstit voisivat jatkaa.

Tuuli humisee hänen korvissaan, kun hän viilettää alas rinnettä. Vielä alhaallakin hänen polvensa vähän tutisevat, mutta hän on riemuissaan...

On jo aivan pimeää, kun pääsen maantien lähelle. Jostain kuuluu auton hurinaa, ja mutkan takaa ilmestyi kaksi kirkasta valokiilaa...

Teatterin valot himmenevät ja puhemies vaimenee. Kun esirippu aukeaa, yleisö purskahtaa nauruun. Tällaista esitystä he eivät olleet odottaneet.

Ongelma tai tavoite

- päähenkilön pitäisi ratkaista jokin ongelma
- hänellä on tavoite, mihin hän pyrkii
- kenet tai mitä hän tarvitsee avukseen

Ongelmia voi olla monenlaisia. Ne voivat liittyä

- omaan tai läheisen ihmisen elämään
- arkipäivän helpottamiseen
- ihmisten, eläinten ja luonnon hyvinvointiin
- maailmantilanteeseen jne

2. **Kirjoita**, minkälaisen ongelmien ratkaisemisesta voisi kirjoittaa hyvän jutun

Tavoitteet voivat olla myös hyvin erilaisia.

Ihminen voi haluta

- oppia jonkin taidon
- tulla onnelliseksi ja saada ystäviä
- päästä unelma-ammattiin
- voida auttaa muita
- nähdä uusia paikkoja
- tehdä uusia keksintöjä

3. **Kirjoita**, minkälaiset tavoitteet voisivat olla hyvän jutun aiheena.

Usein ihminen tarvitsee toisia ihmisiä, eläimiä tai välineitä tavoitteeseen pääsemiseen. Silloin pitää miettiä, mistä hän voisi apua saada.

4. **Kirjoita**, ketkä ihmiset, mitkä eläimet tai apuvälineet voisivat tehdä jutusta mielenkiintoisen.

Merisuo-Storm & Storm – Omaperäisiä tarinoita

Tämän sivun kuvassa on mies, joka esittää nukketeatteri-
näytelmää kävelykadulla.
Kuvasta voisi kirjoittaa kaksi tarinaa:
Yksi kertoisi siitä, mitä näytelmässä tapahtuu.
Toinen kertoisi siitä, mitä miehen omassa elämässä tapahtuu.

1. Ketkä kuvassa olevista *henkilöistä* ja *nukeista* ovat tarinan kannalta tärkeitä? **Kuvaile** heitä ja *tapahtumapaikkaa*. **Kirjoita** myös siitä, mitä on tapahtunut ennen kuvassa olevaa hetkeä.

Handwritten word: *Adriatic*

Tarinan otsikko

Lopullinen otsikko kannattaa päättää vasta, kun tarina on valmis.

Hyvä otsikko houkuttelee lukemaan tarinan

- sen perusteella lukija arvioi, haluaako hän lukea tekstin.
- se herättää lukijan uteliaisuuden

Hyvä otsikko on lyhyt

- se on nopeasti luettava ja ytimekäs
- se antaa vihjeitä tarinan sisällöstä

1. **Keksi ja kirjoita** kuviin sopivia otsikoita. Mieti, miten erilaisia otsikot ovat erilaisissa tarinoissa!
Ensimmäisen kuvan laama on Chilen pääkaupungista Santiagosta

Hauska tarina

Jännittävä tarina

Tunteita herättävä tarina

Hauska tarina

Jännittävä tarina

Tunteita herättävä tarina
